

10. Шевченко Е. О джазовом конкурсе, детском творчестве, о музыке и воспитании / Е. Шевченко // Джаз. – 2010. – № 3 (25). – С. 24–25.
11. Яворський Е. Актуальні завдання музичної критики / Е. Яворський // Музична критика і сучасність / [упоряд. О. Стельмашенко]. – К. : Муз. Україна, 1984. – Вип. 2. – С. 8–21.

В статті охарактеризовано специфіку музикально-періодического журналу “Джаз”, розглянуто закономірності формування критического матеріала в контексте його жанрових і типологіческих особенностей. Осуцествлено класифікацію статей по рубрикам и очерчено их типичные черты.

Ключевые слова: жанр, тип, признак, рубрика, закономерность, классификация, стиль изложения, тематическая направленность.

In the article is described the specific of musical periodical magazine “Jazz”, is examined regularities of the formation critical material in the context of its genres and typological features. Besides, in this work is executed classification of articles and outlined their characteristic peculiarities.

Key words: genre, type, sign, rubric, regularities, classification, style of presentation, thematic direction.

УДК 78.01; 78.07

Любов Гундер

ТРАДИЦІЇ ФОРТЕПІАННОЇ ОСВІТИ СТАНІСЛАВОВА – ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА

Автор розглядає історичні етапи розвитку фортепіанної освіти в місті Івано-Франківську (колишньому Станіславові) з кінця XIX ст. до наших днів. Визначено особливості формування фахових музичних навчальних закладів у місті, роль видатних піаністів-педагогів, здобутки їх вихованців.

Ключові слова: Івано-Франківськ, Станіславів, фортепіанна освіта, навчальні заклади, піаністи-педагоги.

Музична культура Станіславава (нині – Івано-Франківськ) своїми джерелами сягає часів Галицько-Волинського князівства й розвивалася впродовж століть під впливом багатьох чинників: народної творчості, церковного співу, професійної музики й виконавства в складних суспільно-політичних, економічних і культурних умовах, у яких знаходилися західноукраїнські землі Галичини в складі Австро-Угорщини, Польщі, Радянської України. При цьому значним був вплив чужоземної маси на українську культуру в контексті багатоетнічного укладу міського життя. Німці, поляки, вірмени, євреї, чехи привносили в музичний колорит Станіславава свої національні елементи. Вагому складову музичної культури міста склали інструментальні традиції, зокрема, фортепіанні. Історія фортепіанного виконавства Галичини проаналізована в музикознавчих і культурологічних розвідках Л.Кияновської [11–12], Н.Кашкадамової [8–10], Г.Блажкевич і Т.Старух [2], становлення музичної освіти – у дослідженнях С.Людкевича [14–15], Л. і Т.Мазепи [16–17], Т.Молчанової [18] та ін. Динаміка музичної культури Станіславава–Івано-Франківська в різні роки знайшла відображення в публікаціях О.Залеського [4], Г.Карась [7], В.Дутчак [3], дисертаціях Л.Романюк [20], І.Новосядлої [19], матеріалах енциклопедичного словника “Івано-Франківськ” [5] і колективних монографіях [1; 13]. Проте поза увагою дослідників залишилося виокремлення розвитку фортепіанної освіти міста, взаємодія традицій регіональних фортепіанних шкіл і здобутки піаністів Івано-Франківська. Тому метою статті стало визначення освітніх фортепіанних традицій Станіславава – Івано-Франківська. При цьому конкретизуються такі завдання: аналіз передумов становлення музичної освіти в Станіславові та місце в ній фортепіанної складової, конкретизація мистецьких досягнень піаністів Івано-Франківська другої половини ХХ – початку ХХІ ст. у контексті діяльності основних навчальних музичних осередків. Матеріали дослідження сформовані в результаті збору й узагальнення фактологічного матеріалу, спілкування з провідними педагогами й виконавцями.

Кінець ХІХ – початок ХХ століть – один з найважливіших періодів історії української музики, на який припадає загальне піднесення музичної культури, становлення й розквіт української національної школи. У складних умовах соціально-політичних подій того часу відбувається консолідація художніх сил, помітною стає професіоналізація українського музичного мистецтва, унаслідок зміни співвідношення між фаховими й аматорськими художніми силами. Однією з важливих подій музичного життя Західної України кінця ХІХ ст. стало виникнення в

багатьох містах регіону філій товариства “Боян”, що зумовило наступну поступову централізацію освітніх і культурних процесів, привнесло в тодішній аматорський рух елементи професіоналізму. “Боян” стає центром пропаганди національної демократичної культури. Саме на його базі в 1903 році був заснований “Союз співацьких і музичних товариств”, початком діяльності якого стало відкриття у Львові Вищого музичного інституту (ВМІ) і його філій у Стрию, Станіславові, Дрогобичі, Коломиї, Золочеві, Тернополі, Бориславі, Яворові. У 1907 році “Союз співацьких і музичних товариств” дістав назву “Музичне товариство імені Миколи Лисенка”. Пріоритетами діяльності музичного товариства стали розвиток професійної освіти й організація концертів українських митців і колективів, як місцевих, так і приїжджих. Серед концертів, організованих товариством, відзначимо виступи піаністів Г.Левицької, Д.Герасимович, В.Божейко, О.Мандичевської, Л.Колесси та ін.

У 1911–1912 рр. керівництво ВМІ запровадило до навчальних планів курси “вправ у збірній музиці для всіх учеників”. А заняття зі спеціальності “передбачали читання нот з листа, транспонування на різні інтервали *la minute* (без підготовки), гру заданих каденційних зворотів та модуляцій у різні тональності” [16]. Цікава інформація про рівень тогочасної освіти й, зокрема, предметів, що поглиблюють професійний рівень піаністів, є в статті Станіслава Людкевича з приводу шкільної реформи ВМІ. Він писав, що “за остаточну ціль науки фортепіано вважати не “концертну” техніку та віртуозівські манери та ефекти, а раціональну піаністичну освіту, пізнання піаністичної літератури різного стилю й основ доброго виконання, чи сольного, чи ансамблевого. Тому й у основах науки положено деякі, досі занедбані, боки її (її сторони) як систематичну науку педалізації, відтак модулювання, транспонування, читання *ex abrupto* (“з листа”) та ін., на які треба звертати пильну увагу вже на середніх уроках” [16].

Місто Станіславів на початку ХХ ст. уже мало свої музичні традиції, оскільки тут працювали відомі творці й організатори музичного життя Денис Січинський (1865–1909), Іван Біликовський (1843–1922), Ромуальд Зарицький (1843–1922) та ін. Фундамент музичної освіти на Прикарпатті закладався талановитим композитором Денисом Січинським, який у 1902 році заснував у Станіславові при товаристві “Станіславівський Боян” першу в краї музичну школу (викладав тут теорію музики та гру на фортепіано), яка згодом, у 1921 р., отримала статус філії Вищого музичного інституту ім. М.Лисенка у Львові.

Діяльність Станіславівської філії Вищого музичного інституту ім. М.Лисенка, першим директором якого став музикознавець Осип Залеський, була спрямована на підготовку професійних співаків і виконавців. Контроль за навчальним процесом інституту вели прославлені композитори, диригенти, педагоги, організатори вищої музичної освіти в Галичині Станіслав Людкевич, Остап Нижанківський, Микола Колесса, Василь Барвінський, які приїжджали зі Львова в ранзі інспекторів на концерти й екзамени.

Серед піаністів-педагогів інституту були Софія Левицька-Замора, Стефанія Мішкевич, Стефанія Крижанівська (з 1921), Галина Лагодінська-Залеська (1923–1929, 1941–1944), Дарія Колесса, Тетяна Лепка, Роман Сімович (викладач фортепіано й теорії музики, 1936–1939); теоретичні предмети викладав директор Осип Залеський (1921–1934). У 1934–1939 рр. філію ВМІ очолював Іван Недільський (одночасно й викладач класу віолончелі та теоретичних предметів).

У 1939 р. Вищий музичний інститут ім. Лисенка було розділено на музичне училище, яке нині називається ім'ям Д.Січинського, і початкову музичну школу. Таким чином, була створена ґрунтовна база як для початкового й фахового навчання гри на фортепіано, так і для підготовки спеціалістів вищої кваліфікації в галузі музичного мистецтва й педагогіки.

Дитяча музична школа №1 розпочала свою діяльність у 1902 р. Її створення безпосередньо пов'язане з товариством “Станіславівський Боян”. Першими організаторами та вчителями школи були відомі суспільно-громадські та музичні діячі Станіславова – Денис Січинський (артистичний керівник школи), Євген Якубович (директор), Лев Гузар (голова “Станіславівського Бояну”). Серед навчальних предметів виділялися: 1) наука елементарних засад музики; 2) наука гармонії, контрапункту, композиції, інструментування, історії й естетики музики; 3) наука гри на фортепіано (курс елементарний, середній і вищий); 4) наука гри на скрипці та інших смичкових інструментах; 5) наука сольного й хорового співу. Отже, навчання гри на фортепіано було серед основних інструментальних напрямів школи.

У повоєнні роки фортепіанний відділ Івано-Франківської дитячої музичної школи №1 продовжує славні традиції своїх попередників. У 60–70-х роках відділ поповнюється новими викладачами, серед яких випускники школи Д.Крижанівська, В.Захарченко, Е.Самодумська, А.Басова, Т.Макарова, Г.Фотченко, Н.Коптева, З.Рудик, А.Цігер, Н.Бабкша, Н.Підопригора, Л.Фабрика, Л.Сегеді, М.Любчинська, І.Строцька, Т.Осудар, Л.Піневич, Ф.Каган, В.Меліхова, Г.Залеська, К.Фіголь.

У 80–90-х роках клас фортепіано також вели Т.Паскевич, С.Стан, Н.Циганкова, В.Козак, О.Севастьянова, Л.Пісецька, Т.Іноземцева, Т.Журавльова, Т.Сгорушкіна, В.Зібаровська та ін.

Окрім спеціального інструмента, предмет загального фортепіано вивчають також учні струнно-смічкового, народного та духового відділів. У старших класах було введено додатково предмет “Концертмейстерський клас”.

На фортепіанному відділі працюють викладачі-методисти Л.Львович, Я.Диченко, О.Бурбело; старші викладачі К.Орисик, О.Гончарова, О.Головань, Л.Скоропадик, Г.Кланічка; викладачі Л.Фабрика, О.Грешишин, Є.Крещенський, О.Малгоха, Н.Мезенцева, Н.Фіцалович-Тимчук, І.Диченко, О.Іноземцева, Л.Борзова, О.Гладка, С.Бушовська, Г.Бриндзей, Х.Горецька. Більшість викладачів – випускники школи.

Серед вихованців школи – відомий композитор, професор Львівської консерваторії А.Кос-Анатольський, концертуючі піаністи, лауреати міжнародних конкурсів Ю.Цибрівський (США), Т.Левицький (США), Т.Голіната-Богданська, заслужена артистка України, професор Т.Кальмучин; доценти ЛНМА О.Пилатюк, М.Скоробагата-Сидор; завідувач фортепіанного відділу державного музичного училища ім. С.Людкевича Д.Скоробагата-Іродних, завідувачі фортепіанного відділу різних періодів Івано-Франківського музичного училища ім. Д.Січинського О.Купновицька, О.Назаренко. Багато випускників відділу працюють у вищих музичних навчальних закладах різних рівнів акредитації в Україні та за кордоном: М.Скоробагата-Сидор, О.Пилатюк, Л.Москаленко, Д.Скоробагата-Борис, Т.Кальмучин, І.Таран, Л.Опарик, У.Бурденкова, С.Януш, І.Новосядла, У.Прокоп, М.Величко, З.Устяник, О.Купновицька, Л.Свистун, Т.Гончар, В.Лісичина, О.Єфімова, Е.Зон, С.Стахмич, О.Назаренко, О.Томин, С.Мокрецька, О.Калявіна (Німеччина), О.Білейчук (Канада), Т.Дранчук (Польща). Учні відділу – учасники концертів і фестивалів виконавської майстерності, переможці багатьох фортепіанних конкурсів.

Школа гордиться своїми переможцями мистецьких конкурсів різних років, серед яких: О.Назаренко, Н.Назаренко, Л.Климкович, Л.Ситникова (викл. З.Рудик); І.Сухоребра (викл. К.Орисик); Л.Балок, Л.Головач (викл. Л.Львович); І.Василик (викл. Ф.Каган); Т.Мельник (викл. О.Головань); О.Змієнко (викл. І.Строцька); І.Новосядла (викл. С.Свечникова); С.Якубович (викл. Р.Труш); С.Поліщук, Т.Доскач, Л.Устяник (викл. Я.Диченко); Ю.Жидкова (викл. О.Бурбело); Н.Васідлова (викл. С.Стан); О.Росолюк, Т.Дранчук, О.Зайченко, Н.Пономарьова, Р.Буркун, В.Чубата, Л.Чубата, М.Янченко, Т.Головач, А.Радько, Л.Ничай, Л.Яковина, В.Голубева (викл. Л.Буркун) та ін.

Зауважимо, що директором школи є також піаністка Г.Кецало, яка активізує навчально-виховні процеси фортепіанного мистецтва в закладі. На відзначення 160-х роковин від дня народження М.Лисенка в школі 25.03.2002 р. відкрито його музей. З 2003 року тут відбувається міський відкритий конкурс юних виконавців ім. М.Лисенка. Журі перших конкурсів очолювала онука славетного композитора Рада Лисенко.

Дитяча музична школа №2 ім. В.Барвінського заснована в Івано-Франківську в 1973 р., у її складі відразу ж був започаткований фортепіанний відділ. Сьогодні на ньому навчається близько 400 учнів, працюють 50 викладачів. Тривалий час відділом завідувала Я.Курило (1974–1988). Нині в школі функціонують два фортепіанних відділи, які очолюють Л.Драганич і Л.Чаплинська. Їх діяльність спрямована на досягнення високих методичних і виконавських результатів у роботі з учнями. Показниками успішності роботи з учнями є продовження їх фахового навчання у вищих навчальних закладах, після закінчення яких багато повернулося в рідну школу. Це, зокрема, Л.Драганич, Н.Гриців, З.Василіук, Т.Матлак, Ю.Михайлів, Л.Попович, Т.Фученко, І.Чеховська та інші. На відділі працює лауреат Всеукраїнської премії ім. Івана Котляревського Р.В.Затварська.

Серед випускників фортепіанного відділу школи – відомі митці України, зокрема, композитор В.Маник (член НСКУ), письменник Т.Прохасько (член НСПУ), співачка, народна артистка України Н.Дзеньків (Лама), дизайнер-модельєр одягу І.Харченко.

Однією з провідних викладачів відділу є А.Прокоп, вихованці якої – лауреати багатьох конкурсів різного рівня. Зокрема, І.Бабак стала лауреатом конкурсів ім. В.Барвінського (Івано-Франківськ), “Нові імена України” (Київ). Сьогодні вона закінчила Львівську музичну академію ім. М.Лисенка, навчається в аспірантурі. Випускниця класу А.Прокоп М.Кострич – лауреат конкурсу ім. В.Барвінського (I, II місця та Гран-прі в різні роки), нині навчається в музичному училищі ім. Д.Січинського.

Директор школи (з 1999 р.) відомий піаніст І.Прокоп сприяв появі фортепіанних домінант у цьому закладі. У 1992 р. школі присвоєно ім'я відомого галицького композитора Василя Барвінського. З метою популяризації творчості В.Барвінського в 1996 році було започатковано проведення обласного конкурсу юних піаністів імені композитора, що проводиться раз у два роки. Професійний рівень конкурсу визначило журі, зокрема, з 2000 року його очолював професор, народний артист України О.Криштальський – проректор Львівської музичної академії ім. М.Лисенка, завідувач кафедри спеціального фортепіано, з 2012 – кандидат мистецтвознавства, доцент ЛНМА ім. М.Лисенка О.Пилатюк. До 30-річчя заснування школи (2003) і 115-ї річниці з дня народження В.Барвінського в школі відкрито музей композитора, у якому зібрано унікальні матеріали: фотографії, рукописи, монографії, документи із сімейного архіву, листування, спогади про композитора, експонати з України та діаспори.

Дитяча музична школа №3 була заснована в 1962 р. як вечірня школа. Обов'язки директора за сумісництвом виконувала С.Бажалук (директор ДМШ №1), а з 1964 р. – Е.Поліванова. З того ж року вечірня школа стала окремою мистецькою одиницею, хоча працювала як госпрозрахункова (без фінансування з державного бюджету). Контингент учнів становив 450 чоловік. З 1981 р. вечірня школа реорганізовується в ДМШ №3. З 1986 р. її очолює М.Замрозевич. Сьогодні в школі налічується більше 600 учнів і майже сто викладачів. З перших днів заснування школи навчання гри на фортепіано є її невід'ємною складовою. У ДМШ №3 є два фортепіанні відділи. На першому навчається понад 150 учнів, працюють 16 педагогів. І фортепіанний відділ із часу функціонування школи очолює викладач-методист Л.Сорохтей. Серед її вихованців – Віра Шатурма – учасниця обласного конкурсу виконавської майстерності 2004 року й II міського відкритого конкурсу юних виконавців ім. М.Лисенка 2005 року; Юлія Сухорукова – володарка I премії обласних конкурсів виконавської майстерності 2001 і 2004 рр., лауреат I премії обласного конкурсу піаністів ім. В.Барвінського 2002 р., дипломант Всеукраїнського конкурсу піаністів ім. Н.Нижанківського (Стрий, 2003), стипендіат міського голови та голови ОДА “За внесок юних обдарувань і молоді у розбудову держави” (2002–2004).

Значні творчі досягнення мають старші викладачі цього відділу Н.О.Довбенко, Н.П.Загородня, Е.В.Ковалів. Серед випускників Е.В.Ковалів – піаністка й композитор, викладач фортепіано Яна Бобалік – авторка збірника пісень для школярів “Промені радості” на вірші поетів Івано-Франківщини (1999), посібників для піаністів “Різнобарвна веселка нот” (2001), “Музичний дивосвіт” (2004).

На другому фортепіанному відділі ДМШ №3 працюють 18 викладачів, навчається 175 учнів. Упродовж довгого періоду його очолювала І.Новосядла, діяльність якої концентрувалася не лише у фахово-методичному, але й на загальноестетичному напрямі. Періодично нею організовувалися тематичні лекції-концерти: “Вечір вальсу”, “Чарівні мелодії екрана”, “Запрошення на бал” та ін. Серед вихованців І.Новосядлої – Юлія Закорчемна – багаторазовий лауреат обласних конкурсів піаністів ім. В.Барвінського та “Юний віртуоз”, міського відкритого конкурсу юних виконавців ім. М.Лисенка, Всеукраїнського конкурсу ім. В.Барвінського в м. Дрогобич. Сьогодні Ю.Закорчемна – магістрант Інституту мистецтв Прикарпатського національного університету імені В.Стефаника, концертмейстер танцювальної школи Д.Писарева обласної філармонії.

Другий фортепіанний відділ після переходу І.Новосядлої на роботу в Прикарпатський національний університет імені В.Стефаника очолила Н.Жданюк, яка творчо налаштована на кропітку працю керівника й організатора відділу. Її відкриті індивідуальні заняття (для студентів музичного училища ім. Д.Січинського та для викладачів обласних курсів підвищення кваліфікації), методичні розробки уроків (“Ритм як засіб музичної виразності”, “Розуміння та практичне оволодіння навиками гри при виконанні джазових творів”), участь вихованців у престижних конкурсах (II міський відкритий конкурс юних виконавців ім. М.Лисенка, Міжна-

родний фестиваль-конкурс піаністів ім. Я.Гарсії в Кракові, Польща) підтверджують професійний підхід керівника до роботи. Серед провідних педагогів II фортепіанного відділу – Т.Ралько, Н.Демків, Н.Павлюк, С.Іванова.

Поміж компонентів-складових професійної підготовки піаністів дитячих музичних шкіл міста важливе місце посідають відкриті уроки та методичні розробки викладачів. Традиційними є шкільні конкурси, у т. ч. тематичні, лекції-концерти, учнівські концерти класів провідних викладачів, де виконуються кращі зразки фортепіанної класики.

Початкова шкільна освіта піаністів забезпечує фахову підготовку та високий загальноестетичний рівень молодого покоління, сприяє подальшому закріпленню фортепіано як популярного інструмента домашнього музикування.

Івано-Франківське музичне училище імені Дениса Січинського є спадкоємцем музичних традицій Станіслава. У 1921 році з ініціативи композитора, педагога й громадського діяча Осипа Залеського було засновано Станіславівську філію Вищого музичного інституту імені Миколи Лисенка.

Продовжуючи й розвиваючи традиції фортепіанного виконавства та педагогіки Галичини, сформовані уславленими українськими митцями С.Людкевичем, В.Барвінським, Р.Сімовичем, Р.Савицьким, Г.Левицькою та ін., піаністи – викладачі та концертмейстери музичного училища – протягом більше сіддесяти років працюють на ниві фахового виховання молодих піаністів. Багаторічна діяльність одного з найчисленніших відділів спрямована на утвердження професійних і творчих засад у педагогіці, популяризацію класичного мистецтва, розвиток і піднесення національної виконавської фортепіанної школи. У 40-ві роки у фортепіанних класах навчального закладу працювали викладачі Г.Диченко, Л.Лісецька, Н.Цибрівська, А.Шуплат.

У середині 50-х років на відділ приходять Ю.Новодворський, І.Гриневич, В.Федорова. Оскільки з 1959 р. музичне училище починає працювати за новими навчальними планами, саме вищезгадані викладачі, поряд з Г.Диченко, стають першими організаторами зростання професійного рівня навчання на фортепіанному відділі.

Новодворський Юрій Іванович (1928 р. н.) – провідний педагог, піаніст, концертмейстер, ансамбліст, громадський діяч, один із засновників професійної фортепіанної школи на Прикарпатті. Освіту здобув у філіалі Вищого музичного інституту ім. М.Лисенка в м. Коломия по класу фортепіано в Г.Лагодинської, випускниці Віденської консерваторії; потім – у професора Г.Левицької (дружини І.Крушельницького) і професора О.Едельмана у Львівській консерваторії. Випускники його класу достойно продовжують традиції свого вчителя.

У 60-х рр. на фортепіанному відділі працювали викладачі Л.Григор'єва, Е.Товстоп'ят, А.Карпенко, Т.Суховерхова, А.Ясельська, Л.Висоцька. У колектив також прийшли В.Гріго, М.Радловська, І.Прокоп, Е.Стойка. Зокрема, Е.Стойка активно виступає як солістка, концертмейстер, формує потужний виконавський учнівський клас, організовуючи тематичні концерти.

У 70-х у колектив приходять К.Кузняк, К.Атаман, Н.Багдасарян, О.Новицька, О.Зарецька, О.Вітушинська, Т.Грішина, Є.Суцягіна, М.Будз, Н.Фесюк, Н.Волошинська, О.Шиптур, І.Прокопчук, а також І.Новикова, серед вихованців якої – доцент ЛНМА імені М.Лисенка Олена Пилатюк (Змієнко) і теперішній викладач музичного училища О.Томин (Афтанас). У цей період до колективу вливається цілий потік спеціалістів – колишніх випускників Івано-Франківського музичного училища, які здобули вищу освіту у Львівській державній консерваторії імені М.Лисенка. Це – О.Купновицька, Л.Свистун, Я.Смудка, О.Симчич, М.Бабій, М.Колодій, Т.Казарцева, Т.Гончар, О.Кречковський, Б.Сербинська, І.Сербинський, Е.Зон, М.Герушинська, Н.Семенова, Л.Цьомик, С.Поварчук, М.Стахмич, С.Стахмич, М.Медведева, Г.Асанова та ін.

У 80-х рр. кращі учні фортепіанного відділу беруть участь у регіональних оглядах піаністів, що стає додатковим стимулом для прояву творчої ініціативи, професійного зростання учнів і викладачів. Учасниками й призерами таких оглядів були учні Е.Стойки, Т.Гончар, І.Сербинського, Т.Казарцевої, Б.Сербинської. У той період колектив поповнюють піаністи Н.Крещенська, О.Яремчук, Н.Сич, Н.Михайлів, Р.Попович та О.Пилатюк, які багато й плідно працюють концертмейстерами та викладачами, сприяючи якісній професійній підготовці учнів – як піаністів, так й інших інструменталістів і диригентів.

90-ті рр. стали періодом активного розвитку фортепіанного мистецтва. У музичному училищі створюються дві циклові комісії. Керівником циклової комісії спеціального фортепіано й

педагогічної практики стає О.Купновицька, а циклову комісію спеціального фортепіано та камерного музикування очолює І.Сербинський.

Обов'язковою складовою навчального процесу студентів є проведення відкритих уроків практикантами старших курсів для своїх товаришів з наступним методичним аналізом під керівництвом консультантів.

Фортепіанний відділ училища дав путівку у творче життя багатьом випускникам, які працюють нині викладачами й концертмейстерами різних кафедр вищих навчальних закладах України, це – Є.Біркова, Л.Гундер, І.Жеребецька, О.Пилатюк, Л.Серганюк, І.Галюк-Таран, У.Бурденкова, Л.Коваль, Л.Лобода-Косило, І.Новосядла, І.Гречанюк, Т.Дранчук, Х.Стефанюк, Л.Прибильська, В.Пірус та ін.

Сьогодні серед провідних піаністів і концертмейстерів музичного училища – Т.Гончар, Т.Казарцева, М.Колодій, О.Купновицька, Н.Михайлів, У.Прокоп, Б.Сербинська, І.Сербинський, а також викладачі циклової комісії спеціального фортепіанного й ансамблевого виховання М.Бабій, О.Банашек, Н.Волошинська, М.Герушинська, Н.Крещенська, С.Михайлюк, О.Назаренко, О.Припхан, Л.Свистун, Н.Семенова, Н.Сич, М.Стахмич, О.Томин, Л.Цьомик.

Учні школи педагогічної практики музичного училища та студенти активно концертують на сценах міста, беруть участь у “Музичних середах” у залі училища, у традиційних виступах юних віртуозів на сцені обласної філармонії разом з професійними колективами. Учні класу О.Назаренко періодично виступають у музеї мистецтв Прикарпаття з тематичними концертами, а її вихованці О.Сальвицька й О.Горецька продовжують фахове навчання в Німеччині. Переможцями конкурсів виконавської майстерності останніх років стали також учні студії педагогічної практики класу О.Купновицької – Д.Балицький, М.Гундер, О.Смольницька та класу Н.Сич – С.Косило.

В останні роки активно проводять лекції й відкриті уроки на курсах факультету підвищення кваліфікації вчителів початкової освіти області викладачі О.Купновицька, І.Сербинський, Н.Сич, М.Стахмич, Т.Казарцева, О.Назаренко та ін.

Розвиток вищої музичної освіти на Прикарпатті, зокрема, фортепіанної, забезпечує діяльність музичного відділення **Інституту мистецтв** (колишній музично-педагогічний факультет) **Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника**, що функціонує вже близько 50 років і здобув визнання як один із потужних осередків вищої музично-педагогічної освіти.

Фортепіано викладалося в інституті як спеціальний і додатковий інструмент майже відразу після відкриття музично-педагогічного факультету (1966) на кафедрі теорії, історії музики та гри на музичних інструментах. Клас фортепіано вели Т.Головицька, Е.Самодумська, І.Прокоп. Більшість викладачів-піаністів упродовж 70–80-х рр. паралельно з викладацькою активно проводили концертмейстерську діяльність. Серед них – Л.Березовчук, Р.Коваленко, В.Ломахін, Л.Калашникова, М.Козоріз, Г.Кецало, О.Макар, О.Махиня, Н.Мельниченко, А.Старостенко, Х.Яремійчук, Е.Таратун, Т.Лоскутова, Т.Плієнко, І.Полякова та ін. Педагоги-піаністи представляли різні фортепіанні школи – не лише регіональні українські (львівську, київську), але й школи колишнього Радянського Союзу (свердловську*, московську, ташкентську**).

З 80-х рр. клас спеціального фортепіано розширюється, формується сталий склад педагогічного колективу фортепіанної секції кафедри, до якого входили Х.Яремійчук, Т.Лоскутова, а також молодше покоління, яке в більшості презентувало традиції львівської фортепіанної школи – Д.Лесик, Є.Біркова, І.Таран.

У 1995 р. на постійну роботу на кафедру приходить концертуюча піаністка, заслужена артистка України Т.Кальмучин-Дранчук. Уже з наступного року вона запропонувала й утілила ідею періодичного проведення концертів студентської виконавської творчості під назвою “Відкритий рояль”. Авторський проект базувався на реалізації комплексної художньо-освітньої ідеї – пропагуванні здобутків фортепіанного світового та національного мистецтва, відродженні камерного музикування, яке на теренах регіону мало значні традиції. Зміст концертно-виконавського циклу містив синтезування літературного, образотворчого, театрального та музичного

* м. Свердловськ – сьогодні Єкатеринбург (Російська Федерація).

** м. Ташкент – столиця Узбекиської республіки.

видів мистецтва в академічній формі концерту фортепіанної музики. Концерти циклу передбачали “абсолютну відкритість для різносмакової в художньому сенсі слухацької аудиторії, а для виконавців – підвищену відповідальність за свою творчість, яку вони репрезентували на престижних сценах актової зали Прикарпатського університету та обласної філармонії” [6, с.71]. Учасниками концертів ставали студенти, виконавський рівень яких визначався “підвищеним рівнем складності творів, стилістичною відповідністю виконання та його емоційно-художньою наповненістю” [6, с.71]. Авторський проект Т.Кальмучин-Дранчук “Відкритий рояль” стимулював розвиток фортепіанного музичного мистецтва в регіоні на засадах високого професіоналізму, формування сценічної культури та пошуку власного творчого обличчя.

Учні класу професора Т.Кальмучин – лауреати міжнародних і національних конкурсів фортепіанної музики: І.Грунд (Луганськ, 1998), С.Стек-Родіна (Мелітополь, 2000), В.Пірус (Київ, 2000), Н.Дем’яник (Київ, 2000), О.Новікова (Ялта, 2001), Н.Яцків (Вінниця, 2001), М.Кухарська (Мелітополь, 2011), В.Яремін (Київ, 2012), А.Ротерман (Київ, Харків, 2012).

Сьогодні фортепіанна секція – складова кафедри музикознавства та методики музичного виховання. До досвідченої когорти викладачів долучилися молоді виконавці й науковці – заслужена артистка України Л.Гундер, кандидати мистецтвознавства, доценти Л.Опарик та І.Новосядла. “Фортепіано” вивчається як фаховий музичний інструмент спеціалізації “Музична педагогіка і виховання”, як загальний додатковий інструмент на оркестрових, хоровій та вокальній спеціалізаціях напряму “Музичне мистецтво”. Студенти освоюють також ансамблевий клас, концертмейстерський клас, основи імпровізації та спецкурси. Випускники Інституту мистецтв працюють учителями в початкових навчальних закладах України, концермейстерами в концертних організаціях та на кафедрах інституту.

Таким чином, музично-освітні традиції на Прикарпатті, зокрема, у Станіславові–Івано-Франківську, заклали потужну базу для розвитку фортепіанного виконавства – сольного, ансамблевого, концертмейстерського на різних навчальних рівнях – від початкових до вищих навчальних закладів.

Виконавська фахова фортепіанна практика сучасного Івано-Франківська формується, першочергово, на рівні освітніх традицій, акумульованих у навчальних закладах початкового й І–ІV рівнів акредитації, що представлені, відповідно, трьома музичними школами, державним музичним училищем імені Дениса Січинського, Інститутом мистецтв Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Неабияку роль у становленні фортепіанних традицій відіграють вихованці львівської та київської фортепіанних шкіл, які працюють в Івано-Франківську.

1. “Без пісень нема життя...” (До 40-річчя заснування музичного факультету Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника) : музично-краєзнавчий альманах / упоряд.: Дутчак В. Г. [та ін.]. – Івано-Франківськ : Гостинець, 2006. – 140 с. : іл.
2. Блажкевич Г. Правда й міфи про львівських піаністів – основоположників фортепіанної школи / Г. Блажкевич, Т. Старух. – Львів : Сполом, 2002. – 226 с.
3. Дутчак В. Музична культура / Дутчак В., Карась Г. // Станіславів–Станіслав–Івано-Франківськ (до 350-річчя Івано-Франківська) : монографія / кер. авт. кол., голов. ред. В. Великочий. – Івано-Франківськ ; Львів ; К. : Манускрипт-Львів, 2012. – С. 464–487.
4. Залеський О. Музичне життя Станіславова / О. Залеський // Альманах Станіславівської землі. – Нью-Йорк, 1985. – Т. II. – С. 552–557.
5. Івано-Франківськ : енциклопедичний словник / авт.-упоряд.: Г. Карась [та ін.]. – Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2010. – 496 с.
6. Кальмучин Т. / Т. Кальмучин // “Без пісень нема життя...” (До 40-річчя заснування музичного факультету Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника) : музично-краєзнавчий альманах / упоряд.: Дутчак В. Г. [та ін.]. – Івано-Франківськ : Гостинець, 2006. – С. 68–74.
7. Карась Г. Івано-Франківськ: культурно-мистецька хроніка Незалежності / Ганна Карась. – Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2001. – 287 с.
8. Кашкадамова Н. Олександр Ейдельман. Данина шани вчителю / Н. Кашкадамова ; [ред.-упоряд. Н. Кашкадамова, Т. Милодан]. – Львів : БАК, 2005. – 240 с.
9. Кашкадамова Н. Фортеп'яне мистецтво у Львові : статті, рецензії, матеріали / Н. Кашкадамова. – Тернопіль : Астон, 2001. – 400 с.

10. Кашкадамова Н. Історія фортеп'янного мистецтва XIX сторіччя / Н. Кашкадамова. – Тернопіль : Астон, 2006. – 608 с.
11. Кияновська Л. Стильова еволюція галицької музичної культури XIX–XX ст. : монографія / Л. Кияновська. – Тернопіль : Астон, 2000. – 339 с.
12. Кияновська Л. Українська музична культура : навчальний посібник / Л. Кияновська. – 2-ге вид., доповн. – Тернопіль : Астон, 2000. – 184 с.
13. Культурно-мистецька панорама Івано-Франківська. 350-річчю наданню міста магдебурзького права присвячується : колективна монографія / [Г. Карась, В. Дутчак, І. Дундяк та ін.]. – Івано-Франківськ : Місто НВ, 2012. – 180 с.+60 іл.
14. Людкевич С. П. Дослідження, статті, рецензії, виступи : у 2 т. / С. Людкевич ; [упоряд., ред., пер., вст. стаття і прим. З. Штундер] ; НАН України ; Ін-т українознав. ім. І. Крип'якевича. – Львів : Вид-во М. Коць, 1999. – Т. 1. – 496 с. : іл., вставки. – 20 с. – (Серія: Історія української музики ; вип. 5).
15. Людкевич С. П. Дослідження, статті, рецензії, виступи : у 2 т. / С. Людкевич ; [упоряд., ред., пер., прим. і бібліогр. З. Штундер] ; НАН України ; Ін-т українознав. ім. І. Крип'якевича. – Львів : Дивосвіт, 2000. – Т. 2. – 816 с. : іл., вставки. – 16 с. – (Серія: Історія української музики ; вип. 5).
16. Мазепа Л. Шлях до музичної академії у Львові : у 2 т. – Т. 1 : Від доби міських музикантів до консерваторії (поч. XV ст. – до 1939 р.) / Л. Мазепа, Т. Мазепа. – Львів : Сполом, 2003. – 288 с.
17. Мазепа Л. Шлях до музичної академії у Львові : у 2 т. – Т. 2 : Від Консерваторії до Академії (1939–2003) / Л. Мазепа, Т. Мазепа. – Львів : Сполом, 2003. – 200 с.
18. Молчанова Т. О. З історії ансамблевого музикування : монографія / Т. Молчанова. – Львів : Держ. муз. акад. ім. М. В. Лисенка, 2005. – 160 с. : 54 іл., нотн. пр., афіші, прогр.
19. Новосядла І. С. Сучасні тенденції формування українського фортеп'янного репертуару для дітей (кінець XX – початок XXI ст.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознав. : 17.00.03 “Музичне мистецтво” / Новосядла Ірина Степанівна. – К. : ІМФЕ НАН України ім. М. Рильського, 2011. – 18 с.
20. Романюк Л. Б. Музичне життя Станіславова другої половини XIX – першої третини XX століття : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознав. : 17.00.01 “Теорія та історія культури” / Романюк Леся Богданівна. – Львів : Львів. нац. муз. акад. ім. М. Лисенка, 2007. – 19 с.

Автор рассматривает исторические этапы развития фортепианного образования в городе Ивано-Франковске (бывшем Станиславове) с конца XIX ст. до наших дней. Определены особенности формирования профессиональных музыкальных учебных заведений в городе, роль выдающихся пианистов-педагогов, достижения их воспитанников.

Ключевые слова: *Ивано-Франковск, Станиславов, фортепианное образование, учебные заведения, пианисты-педагоги.*

An author examines the historical stages of development of piano education in town Ivano-Frankivsk (former Stanislavov) from the end XIXth of item to our days. The features of forming of professional musical educational establishments are certain in town, role of prominent pianists-teachers, achievements of their pupils.

Key words: *Ivano-Frankivsk, Stanislavov, piano education, educational establishments, pianists-teachers.*